

FINANČNA PISMENOST

Neformalni izobraževalni programi za dvig finančne pismenosti 55+

Strokovni posvet SUTŽO, 3. april 2025

Mag. Estera Možina

Andragoški center Republike Slovenije
Slovenian Institute for Adult Education

Vsebina

- Uvod
 - Stanje in potrebe po izobraževanju za višjo finančno pismenost pri odraslih (55+) v Sloveniji
 - Nove priložnosti za pridobivanje finančnega znanja za odrasle 55+
-

Matjaž Nidorfer in Marja Milič,
revija Finance, 2017

Kaj smo kot starši /stari starši o denarju naučili svoje otroke / vnuke preden so odšli od doma?

Kaj smo O DENARJU naučili svoje otroke / vnuke
preden so odšli od doma?

Varčevati in voditi osebni proračun ...

Ravnati s prvimi zaslužki in razporejati dohodke ...

O treh vrečah denarja - transakcijski, likvidnostni in
naložbeni ...

Prepoznati denarne goljufije, spletne prevare ...

Kaj smo O DENARJU naučili svoje otroke / vnuke
preden so odšli od doma?

»Zrno na zrno pogača, kamen
na kamen palača«

Kakšen odnos imamo Slovenci do denarja?

- Veljamo za varčne in konservativne v odnosu do denarja.
- Več kot polovico finančnega premoženja imamo v bančnih vlogah in depozitih ter v gotovini (veliko več kot drugi Evropejci).
- Ne investiramo radi dolgoročno, bojimo se tveganj.
- Zaupamo v banke (je to še res?).
- O denarju se ne pogovarjamo za domačo mizo.

RAZLOGI

V PRETEKLOSTI:

- Hranilnice in kreditne zadruge v vaseh (izrek Zrno na zrno pogača ..., izvira iz tistih časov),
- V prejšnji državi je bilo varčevanje državljanska dolžnost (varčuje se za hude čase).

DANES:

Nam mogoče primanjkuje finančnega znanja?

Spoznanja o potrebi po razvoju finančne pismenosti odraslih (Projekt FPO 2022-2024)

❑ potrebna **celostna** in aktualna opredelitev področja finančne pismenosti - različno razumevanje in opredelitve za področje mladih / starejših odraslih (seniorjev)

❑ **nove potrebe** po finančni pismenosti - kripto valute, spremenjena ponudba bank, zavarovalnic, negotova socialna varnost v starosti, prisotnost zlorab in prevar, spletno poslovanje...

❑ že obstaja **raznolika ponudba** – omrežje IO, UTŽO, NUK, zasebna podjetja, finančna šola za OŠ in SRŠ ...

❑ odrasli niso bili deležni **sistematičnega izobraževanja** na področju finančne pismenosti v času rednega šolanja

❑ ni dovolj **splošnih izobraževalnih programov** za odrasle

❑ ni dovolj **usposobljenih učiteljev** in izobraževalcev s tega področja

Spremembe na področju finančnega izobraževanja odraslih po letu 2022

□ v okviru omenjenega projekta je bila oblikovana **celostna in univerzalna** opredelitev področja finančne pismenosti, finančne zmožnosti, finančne odpornosti, ki označujejo finančno pismeno osebo

□ vpeljeni so ukrepi za **sistematično izobraževanje** na področju finančne pismenosti v vrtcu, OŠ in srednji šoli.

□ **nove potrebe** po finančni pismenosti - kripto valute, spremenjena ponudba bank, zavarovalnic, negotova socialna varnost v starosti, prisotnost zlorab in prevar, spletno poslovanje...

□ oblikovani so **splošni izobraževalni programi** finančne pismenosti za odrasle

□ poleg **raznolike ponudbe** bank in zavarovalnic, zasebnikov ipd., so zdaj za odrasle na voljo **brezplačni javnoveljavni in neformalni programi** finančnega izobraževanja

□ **ni dovolj usposobljenih učiteljev in izobraževalcev odraslih** s tega področja

Spremembe na področju finančnega izobraževanja po letu 2022

► Novi strateški dokumenti:

1. Na ravni EU:

- Skupni evropski okvir (OECD INFE in EU) finančnega opismenjevanja za odrasle, 2022
- Skupni evropski okvir (OECD INFE in EU) za finančno opismenjevanje mladih, 2023

2. V Sloveniji:

- Nacionalni program finančnega opismenjevanja, sprejet na Vladi RS, 31.1.2025

Temeljni pojmi finančne pismenosti za potrebe izobraževanja odraslih

FINANČNA ZMOŽNOST

je kombinacija finančnega znanja in finančnega ravnanja, s katerima je mogoče doseči finančno blagostanje (CILJ).

RAZVITA FINANČNA PISMENOST

omogoča sprejemanje ustreznih finančnih odločitev in doseganje finančnega blagostanja zase in za svoje bližnje. Omogoča finančno vključenost in aktivno participacijo v vsakdanjem življenju.

FINANČNO PISMENA OSEBA

bo znala načrtovati svojo finančno prihodnost, se znala izogniti zadolževanju in tudi prevaram ter goljufijam, razumela bo potrebo po nenehnem utrjevanju svoje finančne odpornosti.

Stanje in potrebe po
izobraževanju za finančno
pismenost pri odraslih (tudi 55+) v
Sloveniji

Različne raziskave, različne metodologije - različni podatki

Javrh, P. (2024). Poročilo o analizi stanja in potreb po finančni pismenosti odraslih v Sloveniji. ACS.

OECD INFE (International Network of Financial Education):

Raziskave finančne pismenosti v državah OECD. Merjenja:

- **2023:** OECD INFE Internacional survey on adult financial literacy (**BREZ SLO**).
- **2019:** Raziskava finančne pismenosti odraslih v Sloveniji, 15-75 let, naročnik: Slovensko zavarovalniško združenje, izvedel Valicon.

Združenje družb za upravljanje investicijskih skladov. Merjenje:

- **2022:** Raziskava o naložbenih možnostih ter finančni pismenosti, 18-65 let, 1017 oseb, izvedel Valicon.

EU Barometer:

Raziskava finančne pismenosti odraslih v EU
Merjenja:

- **2023:** Monitoring the level of financial literacy in the EU, 18+, 1000 v SLO, (skupaj 26.000).

MLADI PISA (15 let).

Merjenje:

- **2012:** Vsebinski sklopi: denar in transakcije, načrtovanje in upravljanje financ, tveganje in dobiček ter finančni zemljevid.

Raziskava finančne pismenosti odraslih v Sloveniji, 2019

- Indeks finančne pismenosti med Slovenci znaša 14,5 na lestvici od 0 do 21 (sestavljeno iz znanja, spretnosti in vedenja).
- Starostna skupina med 25.-34.-im letom: dosega nižji indeks (13,9) finančne pismenosti, saj najmanj pozorno spremlja svoje finančno stanje, največ ljudi z dolgoročnimi finančnimi načrti, ki so najpogosteje povezani z nakupom ali gradnjo nepremičnine, več kot v drugih starostnih skupinah jih v tej skupini vlaga v kriptovalute.
- **Pregled nad stroški in prihodki ima 86 % vprašanih, največ v starostni skupini 65 – 75 let, kjer je takšnih kar 91 %.**
- **V sklade, delnice in depozite največ (21 %) vprašanih vlaga v starostni skupini med 55 in 64 leti.**
- **Dobra tretjina (33 %) vprašanih denar hrani doma, ta delež je največji v starostni skupini 18 – 24 let, kjer kar 68 % vprašanih hrani denar doma**
- Največ delovno aktivnih je v skupini 35 do 54 let. 32 % starih od 35 do 44 let kot svoj finančni cilj navede poplačilo kredita, 23 % jih načrtuje nakup avta, 21 % nakup nepremičnine.
- **Tretjini vseh vprašanih se je v zadnjih 12 mesecih zgodilo, da njihov prihodek ni zadostoval za pokritje osnovnih življenjskih stroškov. Pri tistih z zelo nizko stopnjo finančne pismenosti to velja za več kot vsakega drugega (57 %), medtem ko pri tistih z zelo visoko stopnjo finančne pismenosti, se je v takšnem položaju znašlo 12 %.**

Spremljanje ravni FPO v EU 27 Eurobarometer

zajem:

marec-april 2023

vzorec:

EU državljani **18+**

zajetih respondentov:

skupaj več kot **26 tisoč** (1000/državo)

metoda zajema:

- **samoocena finančnega vedenja,**
- **testiranje finančnega znanja.**

Flash Eurobarometer 525 - Monitoring the level of financial literacy in the EU / Fieldwork: 29/3-5/4/2023 / (%) Base: n=26 139 - All respondents

Podatki so uteženi glede na starost, spol, izobrazbo, status dejavnosti in porazdelitev prebivalstva. Povprečja EU27 so utežena glede na velikost prebivalstva 18+ v posamezni državi.

Ključne ugotovitve v EU27

MED DRŽAVAMI EU OBSTAJAJO VELIKE RAZLIKE

- Nizozemska
- Švedska,
- Danska
- **Slovenija**

Le v štirih državah ima **več kot četrtna državljanov visoko oceno** finančne pismenosti

Ključne ugotovitve v EU27

POTREBA PO FINANČNEM IZOBRAŽEVANJU

Zlasti:

- **žensk**
- **mlajših**
- **ljudi z nižjimi dohodki**
- **ljudi z nižjo stopnjo splošne izobrazbe**

ti so v povprečju manj finančno pismeni kot druge skupine

Ključne ugotovitve v EU27

FINANČNO ZNANJE

66 % pravilno povezuje višje donose z **večjimi naložbenimi tveganji**.

65 % razume vpliv **inflacije** in njene možne posledice na kupno moč.

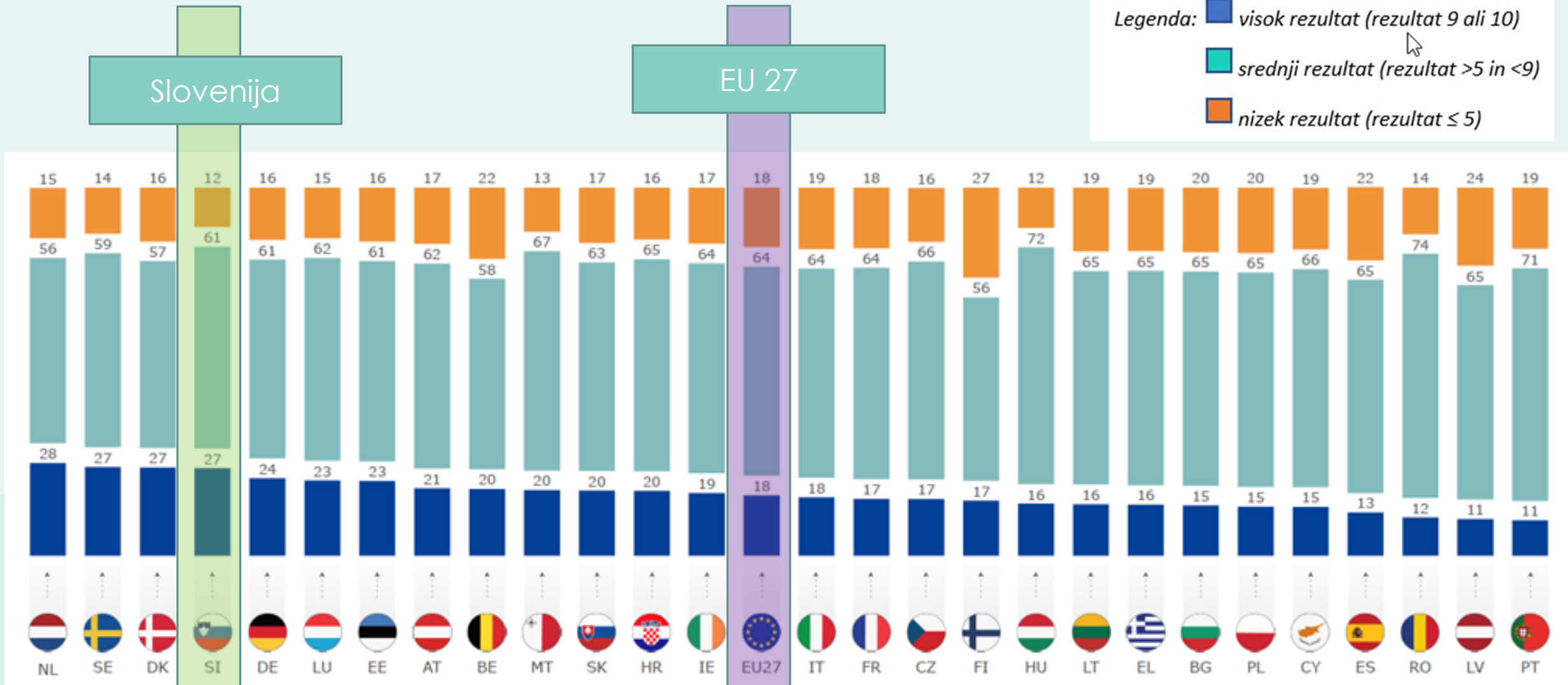
56 % ve, da je **vlaganje v raznovrstna podjetja** manj tvegano kot vlaganje v samo eno podjetje.

45 % dobro razume princip **obresti**

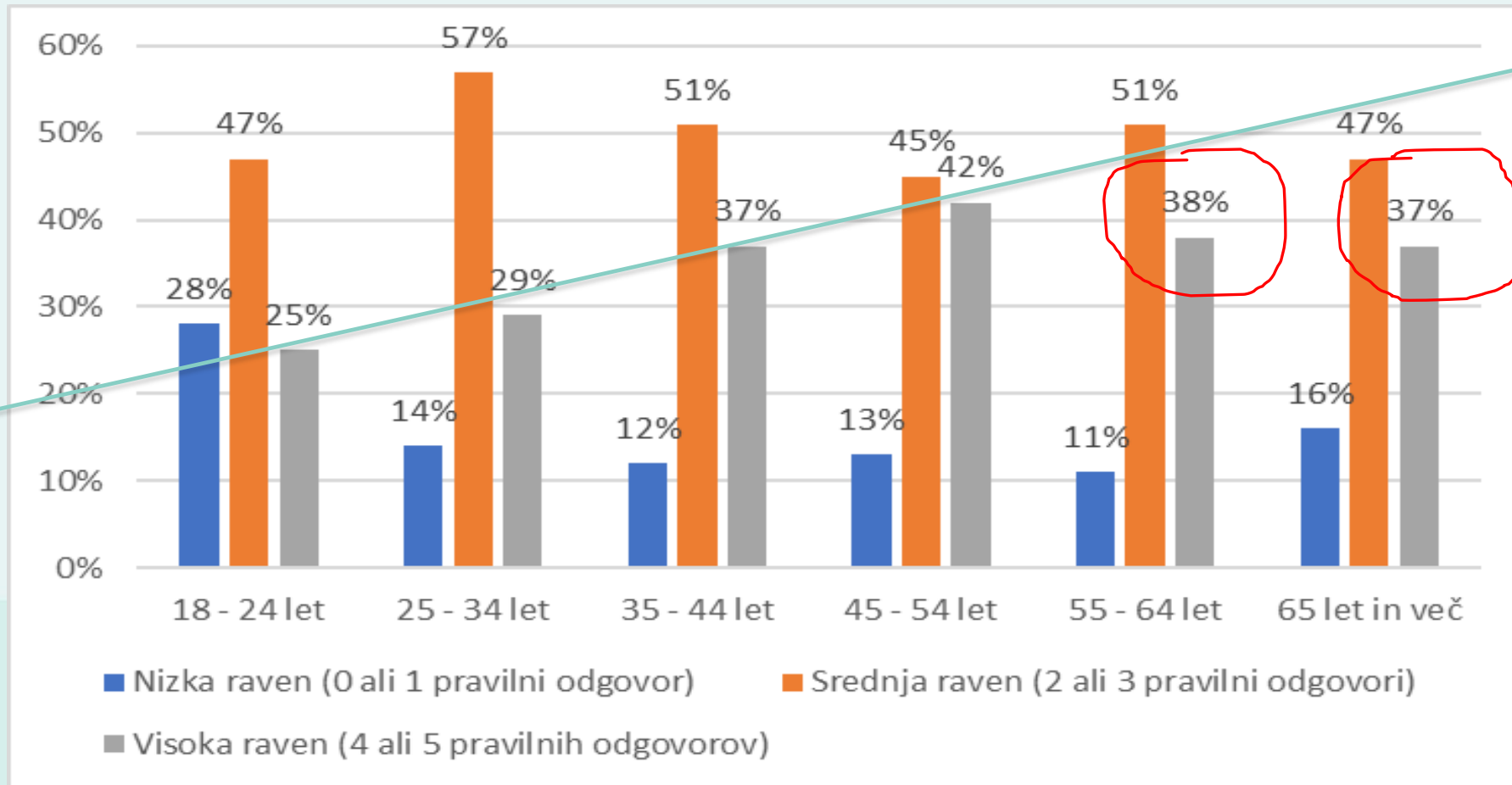
kljub pomembnosti tega koncepta za upravljanje osebnih financ in doseganje dolgoročnih ciljev varčevanja.

20 % razume, kako **obrestne mere vplivajo na cene obveznic**.

Eurobarometer - Skupna ocena finančne pismenosti (Vsota ocene finančnega znanja in ocene finančnega vedenja (z enako težo za vsako oceno), 2023

Eurobarometer – Skupna ocena finančne pismenosti po starostnih skupinah, Slovenija, 2023

- Mladi 18-24: **najnižja skupna oceno** finančne pismenosti.
- Odrasli 55+: v visokem deležu dosegajo **visoko in srednjo raven** finančne pismenosti.

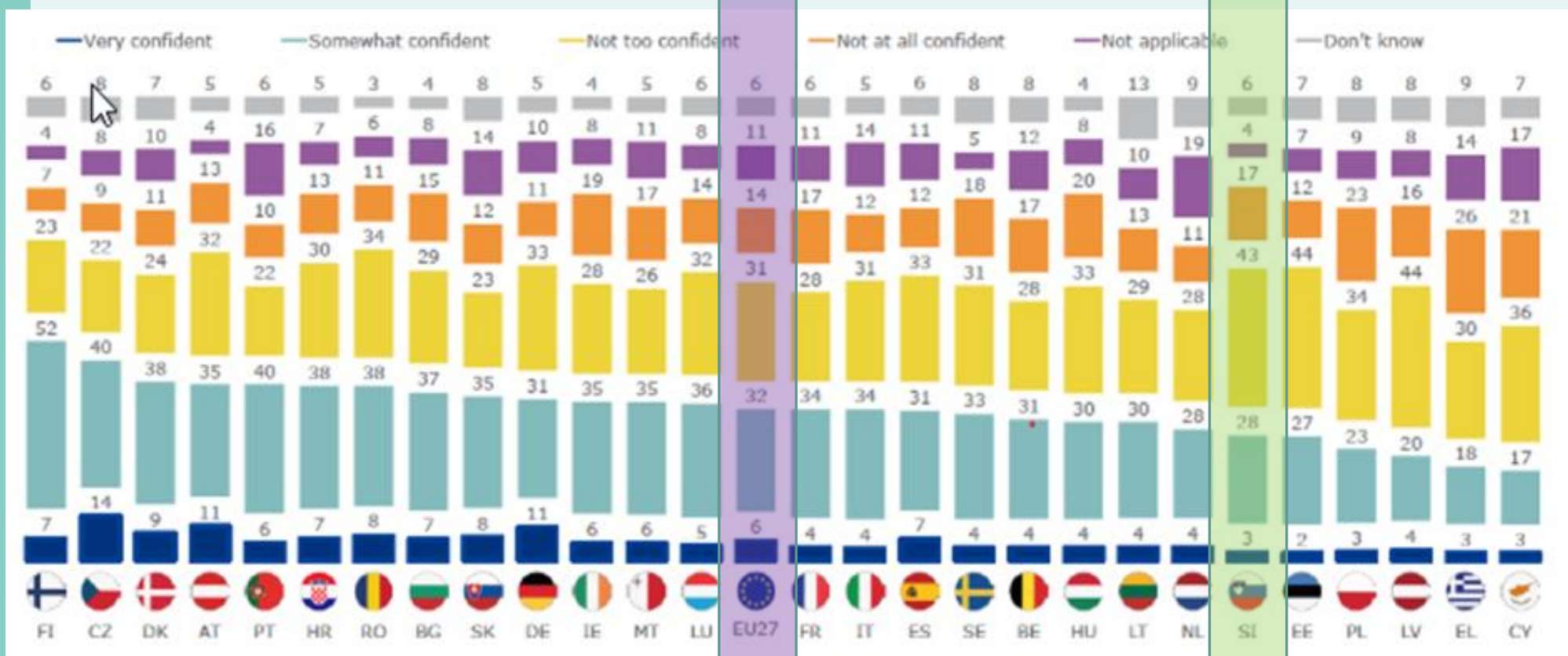
Kje se kažejo problemi?

Eurobarometer: Kako prepričani ste, da je **nasvet**, ki ga dobite pri svetovalcu na banki, zavarovalniškem agentu ali finančnem svetovalcu, **v vašem najboljšem interesu**, 2023

EU 27

Slovenija

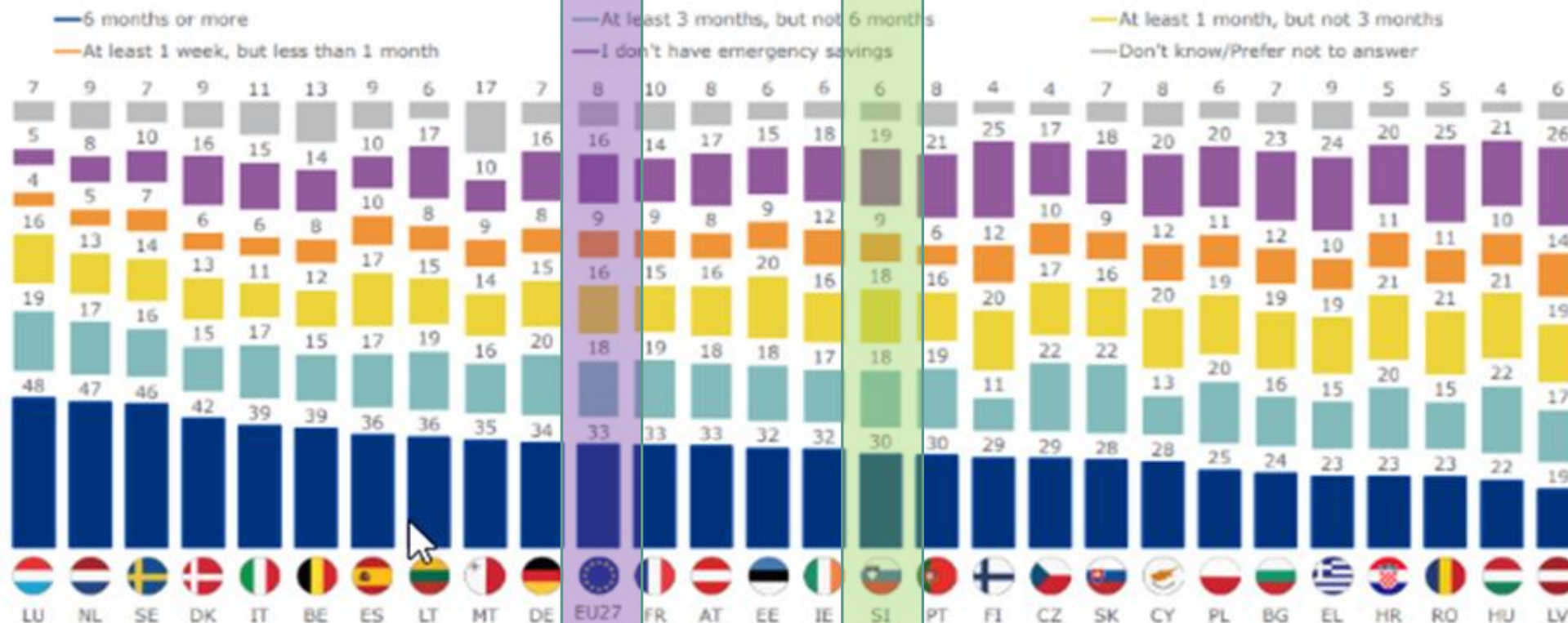

Slaba tretjina odraslih v Sloveniji zaupa nasvetom finančnih strokovnjakov.

Eurobarometer: Če bi danes izgubili svoj glavni vir dohodka, **koliko časa bi lahko pokrivali življenjske stroške**, ne da bi si morali izposoditi denar ali se izseliti iz stanovanja?

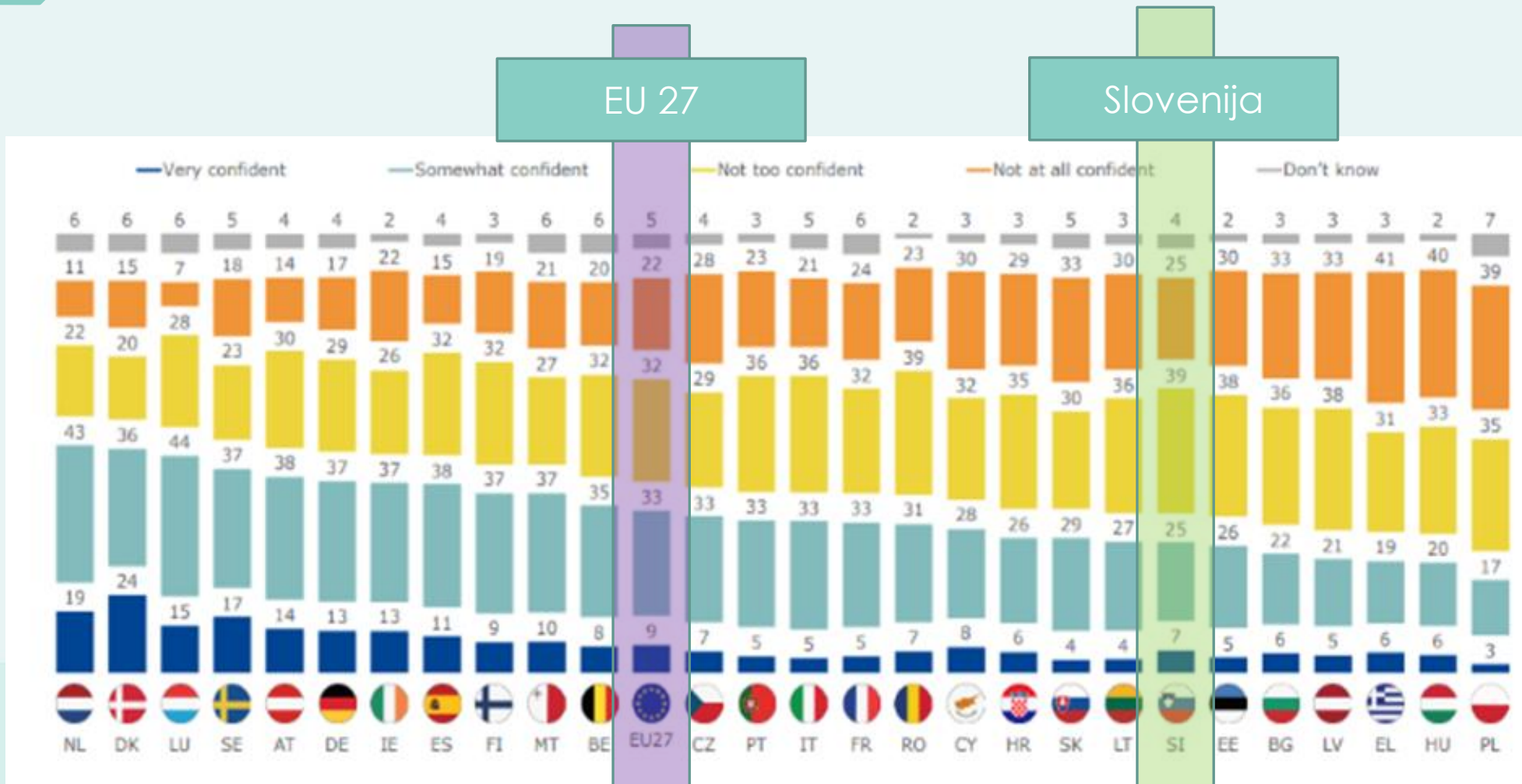
EU 27

Slovenija

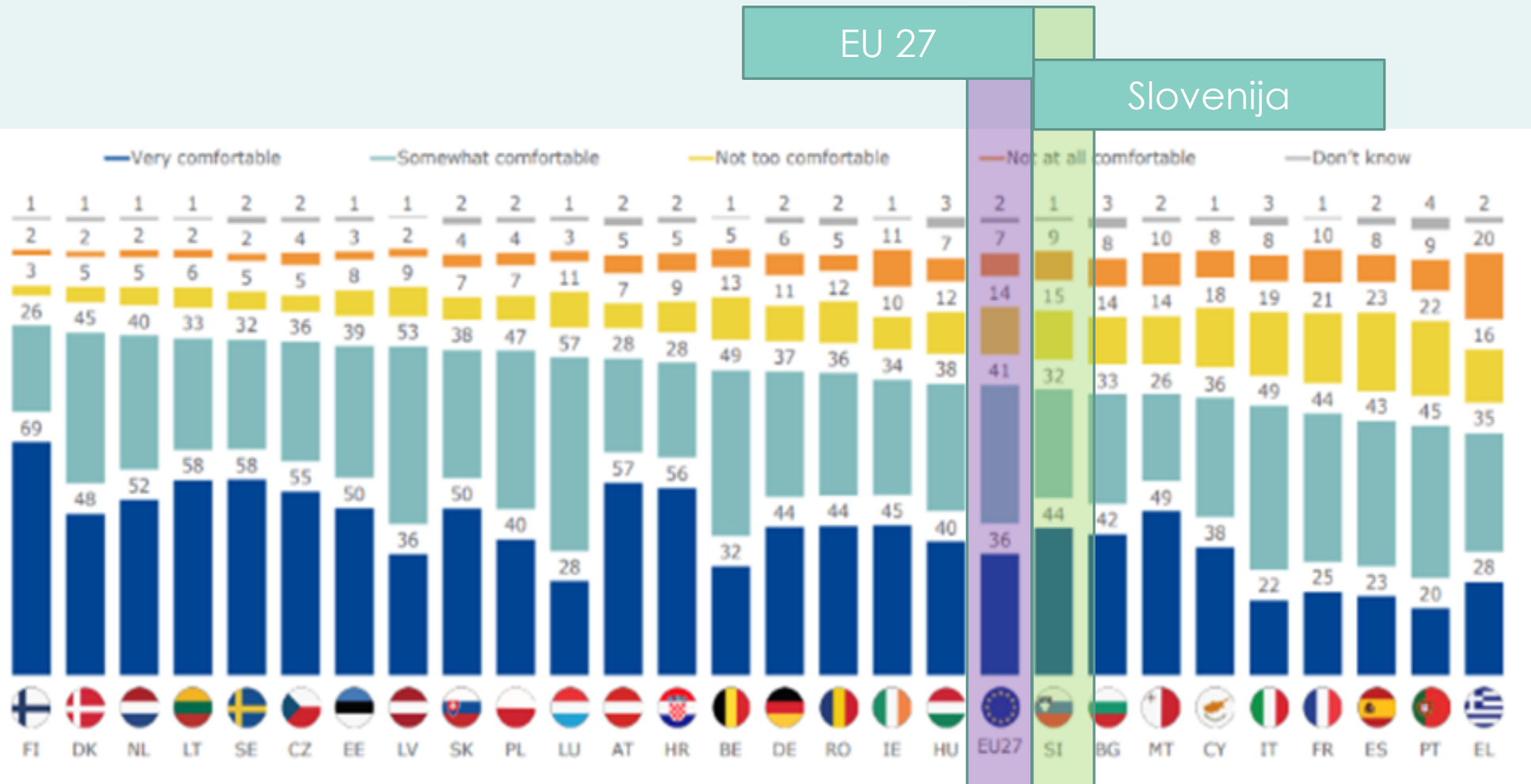
- **1/3 odraslih v Sloveniji (33 %) bi zdržala 6 mesecev ali več**, če bi danes izgubila glavni vir dohodka.
- **18 % bi lahko zdržalo vsaj 3 mesece**, vendar manj kot 6 mesecev.
- **19 % odraslih v Sloveniji nima prihrankov za hude čase.**

Eurobarometer: Na splošno, kako prepričani ste, da imate dovolj denarja, da boste lahko **udobno preživeli celotno obdobje upokojitve**, 2023

Večina (64 %) odraslih v Sloveniji ni prepričanih 39 % ali sploh ni prepričanih 25 %, da ima dovolj denarja za finančno brezskrbno starost.

Kako udobno se vam zdi uporabljati digitalne bančne storitve kot je **spletno bančništvo ali mobilna plačila**?

Okoli **67 %** odraslim v Sloveniji se zdijo digitalne finančne storitve udobne, kot so npr. spletno bančništvo in mobilna plačila, **24 %** odraslim pa ne.

Ključne ugotovitve v EU27

Kje smo dobri:

- Slovenija je ena od štirih držav EU, v katerih je več kot četrtnina odraslih pokazala visoko finančno pismenost (Nizozemska, Švedska, Danska in Slovenija).
- Najboljše finančno znanje so pokazali odrasli na Nizozemskem, Danskem, Finskem, Estoniji in tudi v Sloveniji, kjer ima eden od 4 odraslih ima visoko finančno znanje.
- Okoli 9 od 10 odraslih se strinja s trditvijo, da premislijo pred nakupom, ali si nakup lahko privoščijo, tudi v Sloveniji.

Problemi v Sloveniji se kažejo na področju finančne odpornosti (resilience):

- **Slaba tretjina odraslih v Sloveniji zaupa** nasvetom finančnih strokovnjakov.
- **Ena tretjina odraslih v Sloveniji (33 %) bi zdržala 6 mesecev ali več**, če bi danes izgubila glavni vir dohodka, 18 % bi lahko zdržalo vsaj 3 mesece, vendar manj kot 6 mesecev. **19 % odraslih v Sloveniji nima prihrankov za hude čase.**
- Večina odraslih v Sloveniji **ni prepričanih (39 %) ali sploh ni prepričanih (25 %), da ima dovolj denarja za finančno brezskrbno starost.**
- Okoli **67 % odraslim v Sloveniji se zdijo digitalne finančne storitve udobne**, kot so npr. spletno bančništvo in mobilna plačila, 24 % odraslim pa ne.

**Nove (brezplačne) priložnosti
za pridobivanje finančnega
znanja za odrasle 55+**

NOO – Ukrep Finančno opismenjevanje odraslih 2022-2026 (predlagalo MVI na pobudo MF)

- **Razvojni del:** Razvojni projekt Finančna pismenost za odrasle 2022-2024, ki ga je izvedel ACS
 - **Izvedbeni del:** JR MVI Finančna pismenost odraslih 2024-2026, ki ga izvaja 8 konzorcijev – skupaj 40 organizacij po vsej Sloveniji
-

Razvojni projekt Finančna pismenost na ACS 2022-2024

- **3 novi 100-urni javnoveljavni programi FPO** (obravnaval SSIO, sprejel minister za izobraževanje):
 1. **Pot do finančne svobode**, mladi do 35 leta
 2. **Obvladam svoje finance**, vsi odrasli
 3. **Seniorji v akciji**, 55+
- **4 vzorčni 40-urni neformalni programi FPO:**
 1. **Kdaj je nepremičnina je lahko naložba** (pretežno za mlade)
 2. **Ali naj svoj denar vlagam?** (pretežno za mlade)
 3. **Načrtovanje in vodenje družinskega proračuna** (za starše in stare starše, družine)
 4. **Finančna prihodnost je v mojih rokah** (osnove FPO za vsakogar)

Vsebine novih javnoveljavnih programov FPO

Seniorji v akciji 55+ (105 ur)

- Denar**
- Načrtovanje in upravljanje financ**
- Dedovanje**
- Zavarovanje**
- Finančno okolje**
- Varovanje potrošnikov**
- 21 ur izbirne vsebine:**
 - ❖ Naložbe I
 - ❖ Naložbe II – dragoceni predmeti in kovine
 - ❖ Bančni depoziti
 - ❖ Naložbe III – vrednostni papirji
 - ❖ Matematična pismenost
 - ❖ Uporaba e storitev v finančnem svetu
- 21 ur odprti del programa**

Pot do finančne svobode – mladi (105 ur)

- Denar**
- Osebni proračun**
- Varčevanje**
- Naložbe in investiranje**
- Varnost, tveganje, koristi**
- Kreditiranje**
- Davki in prispevki**
- 21 ur izbirne vsebine:**
 - ❖ Zavarovalništvo
 - ❖ Dedovanje
 - ❖ Finančna svoboda
 - ❖ Varstvo potrošnikov
 - ❖ Nepremičnine
 - ❖ Blockchain tehnologija in kriptovalute
 - ❖ Skladi
 - ❖ Nakupovanje
- 21 ur odprti del programa**

Obvladam svoje finance – vsi odrasli (105 ur)

- Denar**
- Osebnostne finance**
- Varčevanje**
- Naložbe – vlaganje**
- Zavarovanje**
- Kreditiranje**
- Davki**
- Pravice potrošnikov**
- Digitalizacija in spletna varnost**
- Trajnost**
- 21 ur izbirne vsebine:**
 - ❖ Dedovanje
 - ❖ Podjetništvo
 - ❖ Nepremičnine
 - ❖ Varčevanje za pokojnino
 - ❖ Upokojitev
 - ❖ Prvi finančni koraki za otroke, mladostnike in starše
 - ❖ Praktična uporaba digitalnih finančnih storitev
 - ❖ Tveganja pri različnih vrstah naložb
- 21 ur odprti del programa**

JV program Seniorji v akciji, povečajmo svojo finančno pismenost, program za generacije 55+

► Premislek ob pripravi programa z vidika potreb odraslih 55+:

- Dolgoživost, hitro se povečuje delež starejših 65+.
- Vse slabša pričakovanja glede prihrankov za upokojitev.
- Gospodarska nestabilnost – tveganje za ohranjanje premoženja in finančno varnost starejših odraslih.
- Starejši odrasli so odraščali v drugačnih družbenih in političnih razmerah – v obdobju socializma so bile delnice in kapitalski trgi običajno manj dostopni in razviti.
- Veliko se je vlagalo v vzgojo varčevanja (na primer šolsko varčevanje).
- Družbena enakost in skupna lastnina sta vplivali na odnos do financ oziroma denarja.
- Starejši odrasli praviloma niso bili deležni posebnega izobraževanja o financah.
- Finančno pismenost seniorjev pomembno determinirajo kognitivne spremembe, izkustveni kapital & analitični kapital.

Cilji programa Seniorji v akciji 55+

- **splošna poučenost** o finančnem sistemu, oblikah denarja in plačevanja za lastne potrebe,
- ozaveščanje o **lastnih vzorcih vedenja in odnosu do denarja**, ocena posledic lastnega finančnega ravnanja,
- **seznanitev z novimi novi trendi**, ocena tveganja in izogibanje pastem,
- **vzdržno razporejanje lastnih prihodkov** v skladu s svojimi željami, potrebami in zmožnostmi,
- priprava in **prilagoditev na spremembe ob prelomnih življenjskih dogodkih**,
- poznavanje različnih **oblik vlaganja, dajatev in obdavčitev** pri različnih oblikah vlaganja,
- pogled na **nepremičnine in dragocene predmete kot naložbe**,
- presoja **potreb po zavarovanju** skladno z možnostmi in potrebami in ocena tveganj,
- poznavanje in uveljavljanje **pravic potrošnika**,
- poznavanje **postopkov dedovanja in pridobivanja dediščine**, delitev premoženja in priprava oporoke,
- **digitalne finančne storitve** in postopki za zavarovanje digitalnih transakcij,
- razumevanje **vidikov trajnosti** pri ravnanju z denarjem,
- krepitev **matematičnih spretnosti** za potrebe obvladovanja svojih financ.

Nove priložnosti za brezplačno finančno opismenjevanje odraslih, 55+

► Javni razpisi Ministrstva za vzgojo in izobraževanje:

I. **JR NOO Izvajanje javno veljavnih in neformalnih programov FPO 2024-2026:**

- **3.243.000,00 EUR** ► **3320 udeležencev** ► **276 skupin** (12 udeležencev na skupino)
- **Digitalna Knjižnica za FPO:** gradiva za udeležence in vodnik za učitelje (2024-2025)
- **8 konzorcijev - skupaj 40 izvajalcev iz cele Slovenije:**
 - 29 ljudskih univerz,
 - 11 različnih drugih ustanov (zasebne IO, knjižnice, šolski centri, razvojne agencije).

II. **JR EKP Temeljne kompetence Izvajanje javno veljavnih in neformalnih programov FPO 2023-2029:**

- (programi finančne pismenosti po 2026, število in sredstva niso opredeljeni, izvajalci imajo možnost, da JV in NF programe izvajajo iz sredstev tega razpisa)

Aktualni izvajalci programov finančne pismenosti za odrasle:

1. Konzorcij RIC Novo mesto (CIK Trebnje, LU Kočevje, ZIK Črnomelj, LU Krško). V načrtu je izvedba: 15 javnoveljavnih in 25 neformalnih programov, 480 udeležencev.
2. Konzorcij LU Lendava (LU Murska Sobota, Izobraževalni center GEOSS d.o.o Litija, OE Ljudska univerza Ilirska Bistrica in Knjižnica Gornja Radgona).
3. Konzorcij Nova Gorica (Center za dopisno izobraževanje Univerzum, Posoški razvojni center, Ljudska univerza Jesenice in Zasavska ljudska univerza)
4. Konzorcij UPI LU Žalec (AZ LU Velenje LU Slovenska Bistrica, MOCIS Slovenj Gradec)
5. Konzorcij LU Škofja Loka (LU Ajdovščina, LU Koper, LU Radovljica, Idrijsko-Cerkljanska RA)
6. Konzorcij AZM Maribor (LU Ptuj, LU Ormož, LU Celje, Kadring d. o. o.)
7. Konzorcij Cene Štupar (BIC Ljubljana, OE LU Postojna, LU Ravne na Koroškem, LU Rogaška Slatina)
8. Konzorcij LU Kranj (B&B d.o.o., BIC Naklo, IC Uspeh d.o.o., LU Sežana, Micro Team d.o.o)

Seznam vseh konzorcijev s partnerji:

<https://financno.pismen.si/wp-content/uploads/2024/10/izbrani-konzorciji-s-partnerji.pdf>

Celostno razumevanje področja finančne pismenosti odraslih

FINANČNA ZMOŽNOST

finančno
znanje

finančne
spretnosti

**FINANČNO RAVNANJE
ZA DOSEGO
BLAGOSTANJA**

FINANČNO BLAGOSTANJE

FINANČNA
ZMOŽNOST

DRUGE
KOMPONENTE

DRUGE
KOMPONENTE

DRUGE
KOMPONENTE

Finančna pismenost

Finančno izobraževanje

Finančno znanje

Finančno vedenje/
delovanje

zdrav odnos do financ

NAMEN

FINANČNA ODPORNOST

- upravljanje z lastnim denarjem
- lažje doseganje lastnih finančnih ciljev
- uspešno izogibanje finančnemu stresu in ostalim finančnim težavam

Cilji finančnega opismenjevanja odraslih v Sloveniji

- **povečanje finančne odpornosti**, prek kakovostnih izobraževalnih programov za odrasle, ki so neodvisni od interesov finančnih institucij in upoštevajo človekov celostni razvoj, ter sedanje in prihodnje potrebe odraslih in njihovih bližnjih.
- pomembno je **preučevati finančno pokrajino** in razumeti, kaj v tej pokrajini pomeni **finančno pismena oseba**

FINANČNA PISMENOST

Vir: <https://www.arboretum.si/dogodek/spomladanska-razstava-cvetja-in-tulipanov/>

- Več informacij: ester.mozina@acs.si
- Spletna stran projekta FPO na ACS: <https://financno.pismen.si/>
- Izvajalci programov FPO: <https://financno.pismen.si/wp-content/uploads/2024/10/izbrani-konzorciji-s-partnerji.pdf>
- Video - Izkušnje udeležencev programih FPO: <https://financno.pismen.si/>